

45.

Q. D. B. V.

DISSERTATIO MEDICA

EXHIBENS

**VALETVDINA-
RIVM SENVM**

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO

GVILIELMOHENRICO,

DVCE SAXONIAE, JVLIIACI, CLIVIAE, MONTIVM,

ANGARIAE, WESTPHALIAE, ET RELIQA,

Illustris ac gratiosae Facultatis

Medicae consensu

IN CELEBERRIMA SALANA

PRAESES

CHRISTIAN. FRIDER. Schelhaß,

MEDICINAE DOCTOR ET PRACTICVS IENENSIS

RESPONDENTE

IOANNE ANDREA SCHMIDIO,

HELMSTADIENSE.

Publicae Philiatorum disquisitioni subjicit;

Ad Diem V. Mart. MDCCXVIII.

IN AVDITORIO MEDICO Horis consuetis.

JENÆ, TYPIS MVLLERIANIS.

VIRIS

*Prænobilissimis, Amplissimis, admodum Reverendo,
Consultissimo atque Experientissimo*

DOMINIS

**M. FRIDERICO HENRICO
IACOBS**

Pastori apud Molschlebienses vigilantissimo,
& Adjuncto meritissimo

**IOHANNI GOTTLIEB
IACOBS**

J. U. Licentiato, Præfecto Tonniensi & Consi-
storii quod ibidem Adfessori gravissimo

ET

**FRIDERICO GVILIELMO
IACOBS**

Medicinæ Doctore celeberrimo, & Aula Saxo-
Gothanæ Medico ordinario.

FRATRIBVS GERMANIS
Consobrinis & affnibus suis
omni observantiæ cultu
prosequendis

Dissertationem hanc medicam

D. D. D

PRAESES.

PRÆFAMEN.

*V*erissime jam olim Philosophus dixit: Totus homo morbus est, nam a natiuitate usque ad mortem, a capite usque ad calcem variis & multis affligitur morbis, adeo ut nullus adhuc inventus sit, qui omnes affectus quibus homo obnoxius sit, exponere & peruestigare valuerit, quin nova subinde morborum species vel adeo complicati inuicem affectus quotidie obseruentur, ut uno nomine exprimere & designare Medici nequeant.

Spectemus corpus uti dividitur in tres ventres, supremum scilicet medium & infimum, quilibet habet peculiare morbos, & singula viscera suos patiuntur manes.

Si homines pro diversitate Sexus intuemur & hujus ratione diversi morbi & pathemata consideranda veniunt, que pro dispositione temperamentorum & caussarum externarum impulsu, iis ingruere solent.

Quando porro divisionem secundum, aetates & morbos singulis proprios & communes pensitamus, elucet & inde veritas superius dicti proletrarii, nam aetates hæc habent sua tempora

A

in

in que dispeſci ſolent, ſunt vero præcipue quatuor, primum enim infantiam & pueritiam, alterum adoleſcentiam & juventutem, tertium robur ſeu virilitatem, quartum declinationem ſeu ſenectutem complectitur, horum principium & ſinis ex Physiologicis diſcitur. Conſtituimus quartum atatum tempus ſub conſiderationis noſtræ incudem vocare, & ſub nomine VALETVDINARII SENVM tales affectus recensemus quos juxta Hippocratem Senili. etati evenire obſervamus.

Tu vero Alme DEus Tua gratia noſtris conatibus adſpira, quo cedant ipſi Tui Nominiſ gloria proximeque commodum.

CAP. I.

*Morbos præcipuos ſenium cum ipſorum
historia & diſiſione tradit.*

Nullus niſi plane hoſpes in ſcriptis Hippocr. ignorat quod paſſim ille artis ſalutiferæ inſtaurator de affectibus Senibus familiaribus agat, maxime vero in compendio quaſi illos exhibet aphoriſimo ultimo lib. III, τοῖσι δὲ πρεσβύτησι δύσπνοιαι, κατάρροι βηχῶδες, τραγγεῖαι, δυσεῖαι, ἀεθρων πῖνοι, νεφρίτιδες, ἰλιγγοί, ἀποπλεξία, καχεξία, ἔυμοι τῶ σωματι, ὄλα, ἀγρευνία, κοιλίης καὶ οφθαλμῶν, καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, ἀβλωπία, γλαυκώσις, βαρυκοῖτι. Senibus autem difficultates ſpirandi, catarrhi tuſſiculofi, urinarum ſtillicidia, difficultates mingendi, articulorum dolores, nephritides, tenebri-coſa vertigines, apoplexiæ, cachexia, totius corporis ſtimulantes pruritus, vigilia, alvi, oculorum & narium excrementa, viſus hebetudines, glaucedines, auditus graves; qui etiam nobis occaſionem ſuppeditavit ſpecimen hocce Academicum edendi.

Non

Non nos quidem fugit, quod multi autores illos affectus qui huic ætati præ aliis familiares esse solent, ex quibus nominandus in primis est Ranchinus Medicus Parisinus hinc inde in suis practicis libris evolere susceperint & egregia quæ ad eorum explanationem faciunt adduxerint, ut argumentum hoc admodum tritum videatur & habeatur. Cum vero hac nostra ætate vix reperiatur materia quæ non jam evoluta & quodammodo pertractata sit, ut difficile sit aliquid novi addere: Attamen non incongruum & insolitum est de obviis & tritis sermonem instituere, cum sub eorum etiam tractatione occasionem forsan nanciscimur non adeo trita, sed scopo nostro digna & medico scitu necessaria proferendi, suscepimus igitur divino adjuti auxilio hocce negotium.

Inscribitur vero dissertatio nostra Valetudinarium Senum, denotat hoc vocabulum juxta Galenum lib. 5. cap. 4. de tuenda sanitate statum incertæ fallacisque semper valetudinis & Dietericus nom. 577. Valetudinarium seu *νοσώδηον* illum vocat qui morbis semper vivit obnoxius. Senes vero vocamus qui quinquagesimum annum supergressi sunt, & qui impotentias aliquas & activitatum juveniliū & viriliū decrements in actionibus suis patefaciunt.

Ex quibus abunde dilucescit quod in hocce specimine de iis affectibus qui senes ut plurimum corripere & premere solent, acturi simus. Sciendum vero non omnes affectus memorandos vel memoratos in Aphorismo Hippoc. semper omnes senes invadere, cum de nonnullis Senibus etiam vere dicatur quod vivant absque senio, i. e. immunes & liberi sint ab omnibus molestiis & affectibus ætati senili propriis & familiaribus. Quemadmodum Conringius de Serenissimo Duce Brunsvicensi Augusto in tractatu de Bibliotheca Augusta quæ est in arce Wolfenbütellensi hunc in modum loquitur; Inchoaturus est

proxime Princeps noster annum octogesimum tertium, senex sine senio, quorum exempla adhuc plura prostant. Sed de iis senibus locuturi sumus qui tenera & debilia imo morbida corpora vel à nativitate vel variis externis de causis nacti fuere.

Senes ut plurimum sunt animo timidi & meticulosi & consuetudine ipsa facile & sponte in morbos incidunt, & pro mutatione ætatis alio morborum genere & diverso loco afficiuntur. A plerisque si non omnibus Autoribus qui de temperamentis scripserunt assignatur ætati senili temperamentum frigidum siccum. Instar omnium videatur Illustris nostri Wedelii præceptoris nostri ad cineres colendi Physiologia Medica Sect. II. c. 13. de differentia temperamentorum quoad ætates, in hoc enim prius per ætatis mutationem conversum, vel adscititium tale nacti fuerunt facilis n. à pleniori habitu ad strictum sit transitus, vel per labores quibus antea dediti fuerunt & motus quos habuerunt, strictioris & siccioris carnis evadunt, hinc & siccioris temperamentum.

Dantur certi morbi quibuscum senes conflictantur qui hæreditate quasi à parentibus in ipsos propagati sunt, & nisi vitæ genus mutaverint & sui curam habuerint, sed paulo liberalius vel intemperanter vixerint, in eisdem morbos quibus eorum parentes obnoxii fuerunt, incidunt, ex quorum numero est calculus & podagra.

In singulis vero affectibus cognoscendis & curandis apprime conducit eorum historiam nosse ex qua dein causas, signa & methodum medendi invenire facile licet, quam etiam tradere ea qua fieri potest brevitate conabimur.

Naturæ igitur convenientissima methodus est hosce tractandi, quando morbos à capite ad calcem, seu illos affectus

ctus qui in tribus ventribus juxta communem & simplicissimam divisionem sese exerunt & senibus familiares sunt, enarremus, quanam interna eorum constitutio & natura, cujus indolis, & ad quam classem spectent, quanam in parte & loco sedem suam habeant.

Morbus in supremo ventre sese exerens & spiritus animales maxime afficiens est apoplexia primo loco nominanda quo morbo uti & Galenus in commentario supra citati aphor. asserit nullus senili aetati familiarior vel magis proprius est. In viridi magis sanguinea contingit, in media vero & decrepita senectute serosa observatur; in utraque principia vitalia cum animalibus non tam laesionem sed etiam destructionem subire necesse habent nisi quanto citius occurratur.

Sequitur vertigo quae talis est affectus quo affecti non tam objecta externa sed quoque corpora ipsorum in circulum agi, existimant, & in quo imaginationis vis depravata & perversa observatur ut falsa pro veris habeant & contra, sed absque delirio, aliter se habet in febribus & mania ubi itidem imaginatio est depravata & spiritus animales diverse agitantur & moventur & ratione causarum vel gradus variat.

Melancholia ad capitis morbos refertur & senili aetati non infrequens est, obstinatus est affectus, ut plurimum cum metu & tristitia omnis generis conjunctus, qua affecti vel correpti res a ratione longe distinctas, vel cogitant vel loquuntur, vel etiam faciunt, a causis externis sapissime excitatur, Hippocrates omisit quidem hunc affectum in illa enumeratione morborum senum, sed cum alii scriptores, dispositio senum & experientia de praesentia hujus affectus in senibus testentur, senilium morborum classi inserere nulli dubitamus.

Oblivio & memoriae defectus in senibus frequenter occurrit, quando non tantum rerum ante plures annos ge-

starum, sed etiam proxime heri vel nudio tertio factarum vel memoratarum vix vel plane non amplius recordantur.

Vigilia senibus frequentissime obtingunt, ut plurimum vero aliis morbis junctæ sunt, hinc inter symptomata referuntur, ideo pervigiles Senes dicuntur.

Somnolentia nimia quandoque & profunda quid quod veterosa cum aliarum tum vitalium virium insigni torpore non raro senili ætati contingere, annotatum fuit.

Non immunes sunt Senes a talibus affectibus qui in partibus capitis deprehenduntur, uti sunt vitia oculorum, aurium, narium & dentium.

Visus Senum nunc imminuitur, nunc depravatur, nunc aboletur, in hebetudine visionis, si nubecula adest, in suffusione & gutta serena vel catarracta, qui affectus omnes ratione causarum vel organi ipsius & gradu invicem differunt.

Pari ratione auditus incommoda in Senibus frequentiora occurrunt, & pro ipsorum constitutione & occasionalium causarum accessione vel leviora vel graviora esse solent.

Quod Senum dentes variis modis labem contrahant quotidiana experientia testatur, hinc & senes conqueruntur de eorum vacillatione & casu qua de causa edentuli communiter appellantur, ideo huic ætati necessariae masticationis decrementum obtingit, ex quo plura alia mala propullulant.

Coryza, raucedo catarrhus simplex & suffocativus sunt itidem affectus senibus familiares ex quibus illi non tam graves sed etiam hic ut plurimum funestus esse solet.

In ordine jam sequuntur effectus medii ventris quibus Senes non raro tentantur, ex quibus primo se offert δύσπνοια seu difficilis respiratio cum suis speciebus quæ non tam sanitati quam etiam vitæ efficiunt.

Tusses

Tusses sat frequenter in senibus excitantur, has sæpius excipit, vel cum illis conjungitur asthma præcordiale, & illæ itidem ratione caussarum & morborum prægressorum differentiam sortiuntur.

Cum morbos tertii ventris qui senes sæpissime corripere solent, evolvere animus est, occurrunt ventriculi, ubi certum est, quod nullis morbis & infirmitatibus magis affligantur quam ventriculi, ille enim non modo sensim in illis debilitatur & robur pristinum amittit, sed multis modis ab assumptis & causis externis læditur, hinc pleraque alia symptomata quæ experiuntur ex stomachi vitio originem trahunt, adeo ut inter decem vix unum robusto ventriculo præditum reperias, qui non de ejus gravitate, debilitate & concoctionis imminutione medico querelam deferat, & si appetitu licet stimulante paululum plus præter consuetudinem ex cibo vel potu assumerint, de hujus contracta labe conqueri necesse habeat, a qua laxitas alvi seu diarrhoea & lienteria non raro deducendæ sunt.

Progressuri ad affectus renum & vesicæ ab illis non immunes esse Senes quotidie deprehendimus, quippe frequentiora horum vitia huic quam ulli alicui ætati sunt, maxime si ad eadem in præcedentibus ætatum temporibus dispositionem jam habuerint, vel diætam legitimam non observaverint, & occasionem hæc excitandi non vitaverint, hinc lumborum dolores, nephritidis & calculi renum ortus & exacerbatio. Pariter vitia urinæ & pathemata huic visceri propria vel adscripta, qualia sunt stranguria & dysuria senes afficere admodum solenne est. Mictus cruentus & ad illum directi conatus proprius fere senibus est affectus.

Per vasa sedalia ordinario fluxus hæmorrhoidum sese manifestat, ubi fluentes per vasa hæmorrhoidalìa sanguine inter

ter egerendum & paulo post sede exonerantur, cognoscuntur, interdum sunt tumentes tantum qui nunc cum, nunc sine dolore sese exerunt. In virili ætate & viridi senectute magis ex ordine decurrit & bene procedit hic fluxus, contra senilis ad varias ejus perturbationes & imminutiones magis proclivis est.

Sunt & externi affectus senibus familiares qui in partibus extremis corporis humani excitantur & molesti valde observantur, sunt vero illi morbi articularum & species arthritidis nunc vagæ nunc fixæ, quales sunt podagra & chiragra & illis subjectis ut plurimum eveniunt, quæ hæmorrhoidum excretionem jam passa, nunc vero illam suppressam vel impeditam sentiunt.

Tremor manuum & labefactatio genuum imo omnis fere vigoris decrementum, indolens quidem, interim tamen molestum sese exerit in hac ætate. Quorsum etiam pertinet toni ipsarum extremarum partium languor concurrentibus internis causis, unde cutis rugosa & totus habitus quasi subsidendo languescit, quin etiam color de flore suo plurimum decedit & nunc pallor, nunc squalor in superficie cutis se ostendit, quæ affectio vero sequiori sexui ut plurimum accidere experientia testatur.

Nec cachectica constitutio & oedematosus status a copia & stagnatione excrementiarum humiditatum in partibus extremis, pedibus &c. se prodens senili ætati infrequens est.

Peculiare cutis deturpationes a scabie humida excrementitia provenientes in senum corporibus quoque animadvertimus.

Canities & calvitium sunt affectus senio quam maxime frequentes, illa quidem non dedecus vel incommodum, sed potius dignitatem & reverentiam affert, hoc vero ingratum & ut plurimum occultari solet.

CAP.

CAP. II.

*Causas præcipuas affectuum recen-
sitorum indagat.*

CVM modo indicaverimus notabiliores & principales affectus, qui senum corpora invadere & corripere solent, necessarium ducimus ratione tractationis jam coepta causas a quibus hi affectus excitantur & generantur investigare, ut hinc eo melius & certius tam prognosis quam curatio ipsa institui possit.

Multa sane & varia diligenti horum morborum perscrutatori sese offerunt causæ occasionales, quibus exacte recensendis si operam navare vellemus citius tempus quam materiam disserendi nobis defuturam constat, quare ne brevitate limites, quas servare nobis proposuimus, excedamus præcipuas tantum enumerabimus. Hocce præmonendum putamus quod non omnes æque senes affectus enarratos incurrant; sed illi qui præcedentibus ætatibus intemperanter vel luxuriose vixerunt, & vires corporis enervarunt, vel qui in juventute & virili ætate laborioso vitæ generi dediti fuere, provectori vero ætate quietem & otium exoptantes simul & semel renuntiant laboribus, ignavia, luxui & variis vitæ deliciis indulgent, vel dispositionem talem a parentibus nacti, justum insuper regimen rerum non naturalium non observant, illi certe talia mala huic ætati solennia sibi accersunt.

Hoc etiam notandum quod hac ætate & ordine naturæ sensim calor naturalis imminuatur, vigoris naturalis & animalis decremента observentur, & inde dependentes actio-

nes

sigla

nes in organis & partibus vitalibus successive & tacite quasi infirmentur & debilitentur.

Temperamentum senum, cum frigidum & siccum a plerisque scriptoribus medicis habeatur, multis morbis ansam præbet, hocce enim catarrhis & defluxionibus variis obnoxium esse perhibet præter experientiam, multorum medicorum assertio, nam phlegmaticus & pituitosus humor in cerebro abundans occasione eliquatur & defillatur in nervos & alias partes; mechanicam catarrhorum eleganter explicat Excell. D. D. Vvedelius in exercitationibus suis medico - philologicis. Exerc. 3, Dec. III. de morbis senum Salomonæis, in qua & plura egregia ad dilucidationem dicti aphor. Hipp. inveni- es. Naturali calore iidem imminuto frigidum temperamen- tum probatur, hinc primi ventris pathemata senibus frequen- tiora esse diximus, hac quoque ex causa affluxus humorum excrementitiorum largior ad caput & omnes ejus partes diri- gitur, inde replentur & distenduntur meatus, quid quod de- mum obstruuntur, vel rumpuntur, hinc apoplexia & alii mor- bi qui præcedente aeris externi alteratione & habitudine sub- jectorum invitantur & exacerbantur.

Morbus herculeus primi ventris & ætatis senescen- tis proprius est apoplexia; virili ætati & viridi senectuti quæ accidit communiter sanguinea a diffusionem sanguinis extra- vati in cerebro, vel ante sensus & motus ablationem se exse-rens, adpellatur: pituitosa vero apoplexia decrepita senectu- ti obtingit, quando humores pituitosi & excrementitii in cor- pore præsto sunt, accedente anni tempore hyemali & ver- nali quod defluxionum catarrhalium & pituitosarum præ aliis feracior esse solet, aer frigidior, & vini meracioris intempera- tus usus illam sæpissime producunt, sunt & multi morbi hunc affectum antecedentes, quales sunt vertigo tenebricosa, cephal-
algia

algia gravis, sensuum hebetudo & totius corporis segnities cum somnolentia.

Dum vertiginis mentionem injecimus & inter causas antecedentes apoplexiam retulimus, sine hac tamen illa familiaris senibus quoque existit & a causis, nunc externis, nunc internis originem ducit.

Internæ sunt humores flatulenti & pituitosi & sup-
pressiones nonnunquam evacuationum solennium: exter-
narum magis numerus, ex causis non naturalibus se of-
fert, aer frigidus qui caput debilitat & gravat, assumpta flatu-
lenta vapores in cerebro suscitant, jejunium diutius protra-
ctum &c. violentæ sunt percussio capitis gravis, lapsus in caput
prægressus in antecedentibus ætatibus vel temporibus facile
hocce malum generare solent; ratione igitur causarum ver-
tigo alia est idiopathica alia sympathica. Aspectus ex loco
sublimi, item motus circumgyratorius motum hunc perversum
spiritibus inducunt.

Melancholiam inter affectus seniles numeravimus
quippe non raro ob curas & sollicitudines animi quas pro
magnitudine familiæ & ipsius sustentatione concipiunt, nec
non ob languores corporis antecedentes illa sæpius tentantur,
accedit metus appropinquantis mortis, vel etiam ærumnarum
futurarum memoria huic malo ansam dant.

Oculorum vitia non minus in senili ætate quotidie oc-
currunt, quæ itidem ab humoribus pituitosis quibus caput &
totum corpus referuntur est ortum habent; hinc oculorum
splendor obscuratus cum diminutione & depravatione visio-
nis uti contingit in hebetudine & humiditate oculorum, vel
extinctione ut in glaucedine & coecitate, & hæcce incommo-
da vel vitio spirituum animalium, vel humiditate, vel siccitate
plus juxta præsentem in senibus oriri solent. Omnium harum

partium morbos eorumque causas si evolvere animus esset, nimium excresceret labor, sed pro instituti ratione sufficiat generaliora eorum attigisse.

De auditus imminutione & difficultate sæpius conqueruntur senes, & talia vitia phlegmatici & cachectici habitus facile incurrunt, quia scatent corpora eorum multis pituitosis humoribus, quibus facile ductus & nervi ad aures ducentes ob tardum eorum motum & tenacem substantiam infarciuntur & obstruuntur & relaxata membrana sonum minus recte percipi potest, & cum pauci ac debiles spiritus a cerebro ad organum hoc mittuntur, ideo actio ejus absque dubio imminuitur.

Narium affectiones quoque non sunt silentio involvendæ propter defluxiones humiditatum in has partes hinc coryza, raucedo & rheumatismi alii ob illarum abundantiam, & dum ob caloris decrementum non satis concoquuntur, colliguntur hic tales humores & decubitus ad hæc loca dirigitur.

Dentium vitia uti nigredo, corrosio, nec non eorum vacillatio & lapsus senibus imminet, illa enim ab humoribus acris ibi collectis & assumptis dulcibus & nimis calidis oriuntur, & hæc illis quoque adscribenda.

Affectus mediæ ventris & qui senibus sæpissime accidit est difficilis respiratio & ut plurimum symptomata est, quæ aliis morbis connasci solet, v. g. apoplexiæ, anginæ, asthmatis, organo læso & materialibus causis originem debet. Notatur hic morbus in senibus ideo quia uti sæpius diximus superfluitatibus humidis abundant, & cum latera pectoris non adeo firma & robusta amplius habent, ideo deficient in excretionem talium humorum, quamdiu vero humores

res a capite decedentes præsto sunt, tamdiu durat respiratio
difficilis & laboriosa.

Ex eodem ferme fundamento tusses & asthmata hu-
mida in senibus deducenda, videlicet ex affluentia humoris
excrementitii frigidi pulmones obsidentis, qui stagnando a-
crimoniam parit, partes expectorationi dicatas irritat ac vel-
licat ad excludendum molestum, ob tonum vero partium in-
firmatum, virium imbecillitatem, caloris defectum & mate-
ria tenacitatem per multos annos instant.

Sunt & alii hujus ventris morbi senilem ætatem af-
ficientes quorum Galenus cap. 5. libr. de marcore mentio-
nem facit, scilicet incurvatio corporis & exsiccatio cordis,
causam hujus siccitatis esse dicit consumptionem triplicis
substantia, v. g. sanguinis, feri & lymphæ, affectus admodum
rarus de qua parum vel nihil in neotericorum scriptis extat.

Quod ventriculi nunc imbecillitate nunc gravitate la-
borent senes frequentissimum est, variis vero de causis ille
in actionibus suis deficit, vel enim ratione ipsius constitutio-
nis, quando calor naturalis sensim decrevit, hinc coctionem
rite & sufficienter non præstat, dum difficulter concoquit &
digerit assumpta hinc cruditatum proventus, vel ratione assum-
ptorum, quando senes tantum quantum juvenes assumunt &
ingerunt, sed conficere & resolvere ventriculus eorum nequeat,
motum insuper negligant, & desidem, pro laboriosa, vitam
amplectuntur, tunc crudi cibi vel in ventriculo relinquuntur vel
dejiciuntur, exin quoque nausea & vomitus, nisi variis in hanc
rem convenientibus subsidiis obviam procedatur.

Alvum laxiorem ut plurimum senes habere non so-
lum aphorismus Hippocr. sapius laudatus, sed etiam Galenus
diversis in locis confirmat: Causa hujus affectus derivatur
ab excrementitiis acris & corruptis humoribus in ventricu-

lo collectis qui a prava vel impedita digestionem oriuntur. A debili igitur & infirmo ventriculo in omni subjecto cujusque ætatis diarrhoeam & lienteriam ortum & incrementum nancisci experientia comprobatur; tacemus causas non naturales multum conferentes.

Renum vitia senibus præ juvenibus familiariora existere Hippocr. non solum in citato aph. I. 3. sed etiam libr. VI Epidemicorum asserit & quidem in ultimo loco ait quod senes ad renalis, quam juvenes contra ad vesicalis calculi generationem sint proniores, contingit vero hoc multis ex causis, quia senes abundant pituitosis & glutinosis humoribus, quorum ortus debetur calori debili & infirmitati ventriculi, quos & errores in diæta commissi augent, ut & dispositio in actum deducatur.

Conjungitur cum calculo etiam, vel absque illo contingit stranguria, item incontinentia urinæ, ubi nunc sponte & citra voluntatem, tono vesicæ labefactato, vel calculo irritante & stimulante vesicam urina profluit, licet interdum parum vel nihil contineat, uti in stranguria talis excretio cum stillicidio contingit. Sunt & aliæ causæ hos affectus producentes, si nempe vesica nunc phlegmone laboret, vel calculus vel humores acres, falsi &c. adsint qui excretionem urinæ proritent, vel vitio ætatis excitatur tale incommodum, debilitate vel paralyti sphincteris vesicæ & accedentibus causis plurimis externis.

Dysuria & ischuria vitio partium continentium & contentarum proveniunt, ubi nunc collum nunc reliquæ partes vesicæ affectæ sunt, si senili ætati obtingunt graviore esse solent.

Mictus cruentus senibus scorbuticis, hypochondriacis, & hæmorrhoidariis a fero acri vascula sanguinis paulo copio-

copiosioris & stagnantis per adueta loca exitum non inuenientis, corrodeute viamque sibi parante, obringit.

Excretio sanguinis per vasa hamorrhoidalia qua in virili aetate jam coepta fuit continuatur in plethoricis & huius fluxui jam aduetis, in pueritia & iuuenili aetate per alias vias evacuationem sanguinis iam passis & expertis. In aliis expeditior, in aliis tardior & cum variis incommodis procedit. Quando defectus huius observatur omnes ferme arthritidis species, accedente in rebus non naturalibus abusu senile corpus invadunt, quod non solum veterum experientia, sed & multae observationes hodie sedulo institutae comprobant.

Arthritis morbus articulorum est qui a variis recrementis tartareis intra tendines & articulos collectis & stagnantibus ut plurimum originem suam habet. Contingit vero is duplici modo, alter per rheumatismum quando superfluitates serosae acres ad articulos deponuntur, alter per refrigerationem quando collecta ibi inquinamenta intra articulos stagnant, tardio rem fluxum seu circuitum sanguinis efficiunt, si non sufflamant, hinc laboriosior motus articulorum & dolor, nunc cum, nunc sine inflammatione accidit, & pro ratione locorum quae occupat varia accipit nomina, ut nunc podagra, nunc chiragra &c. nuncupetur. Oriuntur haec mala sapissime ex haereditaria dispositione, cum hic affectus a parentibus ad liberos & sic porro propagetur; praesente igitur tali habitudine, abundantibus talibus excrementis humoribus, & caloris nativi debilitate urgente non dissipantur nec expelluntur noxia. Frequentissimi omnium eveniunt hi dolores illis qui in iuventute & virili quoque aetate diatae regulas transilire, vino scilicet nimio indulserunt, voluptatibus obsequium praestiterunt, irae & reliquorum animi affectuum impetui non

non restiterunt, frigori corpus sapius exposuerunt, desidia & otio se totos dederunt.

Nec pratermittendum quod e decem hæmorrhoidariis, videlicet fluxu illarum non rite succedente, vix unus reperitur qui calculosis pathematis non obnoxius deprehendatur.

Tremor manuum & labefactio genuum, tum in genere defectui virium vitalium in hac ætate, tum accidentalibus causis adscribuntur; Ita qui arti palæstricæ in juventute nimiam operam dederunt, pariter fabri lignarii vel murarii, qui instrumentorum repercussione a forti & continuo labore sapiissime in senectute vel citius tale incommodum reportant.

Ex morbis externam superficiem corporis occupantibus maxime conspicua, est infensa quoque senili ætati se sistit scabies & variis causis tribuitur, communiter derivatur ab humorum excrementitorum & inquinamentorum in corpore humano copia, quæ adjuvante natura & de industria quasi ad superficiem corporis seu cutem, & extremas partes pelli solet. Senectute igitur confecti ad scabiem vel alias cutis defædationes corpora apta & disposita possidere non solum ex ante dicta materiali causa, sed etiam ab erroribus in diætâ commissis suscitari & augeri manifestum est.

Canitiem defectus succi proprii in capillis & curæ sapius producent. Quando calvitium infertur capiti hoc, tum temperamento sicco in genere, tum in specie siccitati partis, qua capillorum radices exeduntur quasi & hinc pori occalescunt.

CAP.

CAP. III.

Diagnostica & prognostica signa affectuum memoratorum indicat.

Tradita hactenus ex proposito affectuum senilium pathologia, venimus jam ad eorum diagnosin & prognosin enunciandam. Ubi ante omnia & in genere senectutis signa memorare non inconueniens fuerit, sunt vero illa frigidum & siccum temperamentum annorum multitudinem subsequens, defectus energiae motuum vitalium & animalium, rugositas cutis & exsiccatio totius corporis (marasmus senilis dictus.)

Diagnos morborum ut plurimum a causis dependet hinc & iis cognitio facili negotio quid patiatur & quis sit morbus cum quo conflictetur aeger & qualis eventus futurus sit, enunciandum est; quare etiam nos evolutionem causarum praecipuarum tanquam fundamentum morborum praemisimus, ut eo melius signa diagnostica & prognostica illorum elicere possimus.

Pergemus igitur eodem ordine & eadem brevitate in recensione signorum dictorum, ac usi fuerimus in historia & indagazione causarum morborum senilium, quam partem medicinae utilissimam & praestantissimam medici omnes confitentur.

Non primi solum ventris sed & medii & infimi pathemata nunc visu, nunc tactu nunc aegrorum confessione cognoscuntur. Capitis inter morbos quibus senes frequentissime corripitur & affligi solent primo loco ponenda apoplexia in qua

C

quā abolitio motus in toto corpore & una omnis sensus ad-
vertitur, in viridi senectute & vivido colore adhuc gaudentibus
magis sanguinea contingit, protuberant illis oculi, strident
nonnunquam dentibus & convulsivis motibus caput & totum
corpus concutitur, prorumpit interdum sanguis ex naribus,
profectis vero magis senectute phlegmatici habitus & sicciori-
bus effoetisque serosa accidit cum pauca lenta saliva & spuma
ante os, in utrisque respiratio suffiaminatur. Nonne statim
apoplecticus visu cognoscitur & judicatur a prudenti medi-
co, qui facile illam a soporosis affectibus distinguit, nonne
sensuum ac motuum usus abolitus est?

Vertiginem adesse indicat oculorum obscuratio, ca-
sus subitaneus, motus vertiginosus vel circumgyratio totius
corporis antecedens ex patientis confessione manifesta reddi-
ditur, & ratione caussarum idiopathica ab sympathica faci-
le sejungenda & dijudicanda.

Cum & melancholia senilis etiam supra memineri-
mus methodi propositæ ratio postulat & hujus diagnosin sub-
jungendi, hæc vero cognoscitur facile ex actionibus & vitæ ge-
nere cui indulgent. Abjectio animi, taciturnitas cum tri-
stia & timiditate se exerit, solitudo quaesita & publici coetus
fuga cum vultu demisso & anxia consideratione omnium re-
rum se prodit.

Vigiliae quæ quidem proprie morbus non sunt, sed
potius symptoma inquietudinem comprehendit, omnibus
adstantibus patent.

Oculorum & aurium vitia quæ uti innuimus senibus
frequentissime oboriuntur, ab ipsis conquerentibus exploran-
tur, vel exhibitione variorum objectorum nunc audibilia
nunc visibilia manifestantur, & ipso sermone quem quis
cum auditus vitis laborante instituit, cognoscuntur, nam
talis

tales sapius rogant alloquentes ut repetant prolata, propius admovent aures & obtentant manum auribus auditum iuraturi.

Dentium labes, vacillatio, lapsus obtutum oculorum non effugiunt, & odoratu etiam illam percipimus.

Rheumatismi & defluxiones catarrhales, coryza, gravedo, &c. in sensu incurrunt, & his affecti propriis nominibus illa incommoda expriment. Catarrhus suffocativus senibus non raro eveniens iudicatur e repentina summa respirandi non tam difficultate, quam impotentia. Tanta subito occurrit virium dejectio, ut vix halitum ducere valeant. Tussire & sonare antea valentes jam præ infarctu humiditatum ad pulmones labentium impotentes.

Inter morbos medii ventris qui senibus accidunt & molestiam creare assolent, porro numeravimus dyspnoeam, seu difficilem respirationem cui sæpissime asthma iunctum est, communiter cum sonitu vel cum fremitu sese exerens.

Asthma igitur humidum ut plurimum annosioribus subiectis familiare, dignoscitur autem tale a mediocri, imo vero interdum maxima difficultate respirandi, cum ronchis & murmure in pectore.

Tussis signa adeo manifesta sunt ut quivis nisi auditu privatus de ea testari possit, respectu patientis adest in bronchiis pulmonum a materia salsa acri stagnante vellicatio, quæ interdum cum, vel sine excretionem contingit, habitualis tussis exinde non raro oritur, ætate provectoris imprimis frequens.

Ex infimi ventris vitiis, affectus ventriculi senibus familiares primo loco nominandi, cognoscuntur facile ex querimonia ægrorum, quando cibi vel potus plus iusto vel insoliti assumperint, senes de eius dolore, gravitate sibi molesta

querelam instituunt, hæc incommoda comitatur ardor stomachi, ructus nidorosi cum nausea & vomitu nonnunquam se prodentes. Taceo quod eorum constitutio ventriculi imbecillitatem ob caloris nativi remissionem vel imminutionem importet, hinc appetitus prostratio, chylicatio læsa indivulsi ipsius comites. Diarrhœæ & alvi dejectiones cum vel sine torminum sensu sese manifestantes non indigent peculiari-
bus signis, nam effectus sunt ipsa signa.

Renales affectiones se produnt doloribus in lumbis nunc gravioribus nunc remissioribus paululum, excretionem sabulosa vel minimum mucida, vel mucilaginosa materia facile coagulationem subientis, retardatio profluvii urinæ vel incontinentia ejus calculi præsentiam, maxime si ex ægro cognovimus ipsius parentes quoque eo laborasse, diætam lautio-
rem, animi pathemata, luxuriam & ignaviam ægrum insuper fovisse, indicant.

Hæmorrhoidum vero placide & tranquille succedentium signa sunt, si stata excretionis tempora servant nunc æquinoctialia nunc menstrua. Impeditius vero succedentium sed eruptionem molientium signa sunt dolores tensivi, sensibilissimi per longitudinem ossis sacri & juxta ejus latera in coxis, quando demum instant pruriginosi in orificio, intestini recti ardores sentiuntur.

Tremorem manuum & labefactionem genuum quis non in talibus affectis animadvertit, qui ratione graduum differunt, minor est a crapula & animi affectibus, major a morbo vehementi prægresso.

Spastici dolorosi affectus quando ab uno ad alterum transeunt locum arthritidem vagam formant, quæ nunc exquisitum dolorem, nunc ardoris, nunc punctio-
nis, vibrationis, morsicantis & pungentis sensum exprimit.

Si

Si in uno loco contumacius hærent Chiragræ, Potagræ &c. nomina fortiuntur. Habent communiter his afflicti aliquid tumoris, inflationis, ruboris conjunctum, retinent perpetuo sensibilitatem licet requiescat dolor.

Quod reliquum externi affectus præcedentibus capitibus recensiti in sensus statim ubi sunt incurrunt. Scabiei diagnosi non est difficilis, quandoquidem signa habet evidentissima pustulas hinc inde per ambitum corporis, maxime circa artus, & fere tanto magis quo magis aeri expositi, copiose coorientes & in corruptelam ulceroso scabiosam transeuntes.

Subnascuntur etiam in senibus ab humiditatibus superfluis inflatio & turgescitio corporis exterioris, hinc colores diversi, nunc faciei nunc totius depravatio, tumores aquosi cujus evidentissima species vulgo ita dictum cedema pedibus ac crucibus familiare sine dolore, sine æstu, imo sine præternaturali quodam sensu, nisi malum valde prævalet, tensio valde notabilis sentiatur. Est etiam hic tumor laxus atque mollis, ut digito pressus subsideat & in loco pressio scrobiculum formet. Si ad summum pervenerit nitet pro nimio infarctu cutis.

Hactenus signa diagnostica affectuum senilium recensuimus, methodi propositæ ratio nunc poscit prognostica quoque ipsorum signa ut annectamus, ex quorum cognitione medicus si talium ægrorum curam suscipere necesse habet, num ars salutarem affectum producere possit, nec ne, & qualis sperandus sit in hoc vel illo morbo eventus, edicere & prælagire valet.

Apoplexia senilis vix curationem in integrum admittit, variat vero & hujus prognosis ratione graduum. Hipp. aph. 42. l. ii. ait: Apoplexiam fortem discutere non potis es, debilem vero non facile. Acutissimus est affectus statim jugular & spiritus sufflaminat. Fortissima tollit cum interno

motu vitam; Levior vero si fuerit in paralyfin degenerat. Si febris conjungitur & fortissima fuerit, solvitur, quia resolvit pituitosos humores, expellit hinc & ejicit, si debita medicamenta adhibeantur.

Vertigo recens & sympathica non ita periculosa est ut antiqua & idiopathica; juxta Hipp. coacas apoplexiæ & epilepsiæ prænuncia, periculosior est in senibus quam juvenibus.

Melancholia levis facile transit, gravis vero periculo non caret & sæpe cum morte terminatur.

Qualem prognosin mereantur affectus aurium & oculorum jam edicemus. Glaucedo est incurabilis uti & alij affectus qui in senectute proveniunt & a nimia siccitate dependent. Perfecta illa & confirmata ob prohibitam penetrationem & irradiationem spirituum non curatur, quæ vero adhuc est in fieri remediis universalibus retardatur. Hebetudo visus vix curabilis ob spirituum animalium parciorem influxum, & animalis facultatis languorem emortua quasi apparet videndi facultas.

Idem pronuntiandum est de oculorum humiditatibus, cum continuo madore spiritus ob pituitæ affluentis abundantiam quasi suffocantur. Si in principio debitis remediis occurratur tolli vel corrigi possunt.

Levia dentium vitia externa patiuntur correctionem, exesi vero vel corrupti vel etiam decidui facti nunquam restituntur nisi palliative.

Auditus læsiones quo graviores eo periculosiores esse solent. Misera sane est senum conditio qui gravi auditu laborant, ob sensus utilitatem & necessitatem, verendum enim ne gravitas auditus diutius perseverans degeneret in surditatem.

Gravedo, coryza, raucedo & catarrhi senibus sunt familiaria.

miliares & diutius durant, ratio quia senilis ætas ob caloris defectum & debilitatem inepta est ad humiditates concoquendas. Et Hippocr. aph. 39. & 40. l. II. ait. Raucedinem & gravedinem in senectute esse ex numero morborum diuturnorum adeoque comitari senes usque ad mortem.

Catarrhus suffocativus est malum brevis eventus, unde vel intra 24 horas patientem suffocat; vel in febriculam sed mali moris propter magnam debilitatem transit, quin ipsi patientes haud raro emoriuntur. Si fervetur patiens magnam debilitatem post se relinquit, ut admodum vacillantem valetudinem experiatur.

Affectus medii ventris in senibus itidem sat molesti sunt & præ gravitate vix curabiles. De Dyspnoea certum est illam gravissimum esse malum & in senibus difficulter curabile juxta effatum Galeni quia a frigidis pulmonibus ortum trahit, & concoctionem in ea ætate respuit.

Asthma humidum & tussis humida aut utrumque conjunctum quo pertinax malum eo curatu difficilius & sapius commoritur.

Affectus ventriculi si a medicamentorum usu non mitigantur aut sopiuntur periculum non leve inferunt, Diarrhœa si insensibilis uti frequenter est in senibus ob tonum intestinorum dejectum & mortis prænuntia esse solet. Ratione excrementorum si eorum color a naturali multum recedit, mala pronuntiatur. Lienteria diu durans virum destructionem, aliis morbis superveniens tabem & demum mortem inducere solet.

Renum & vesicæ affectuum prognosin quod attinet, sciendum, si calculus major & vires non sufficiant ad expellendum illum, vel viarum nimia angustia adsit, mortem sequuturam indicant, si in vesica hæreat & major fuerit, cum se-

ctio

Etio in senibus non facile suadenda, admodum periculosus est affectus, hinc non sublata causa non tollitur quoque effectus, exin retentio urinæ & alia gravia symptomata oriuntur.

Incontinentiam urinæ maxime in senibus Autores observationum incurabilem pronunciant.

Mictus cruentus pro ratione causarum diversam prognosin dicitur, si a corrosione renum stagnante ibi acuto calculo, maxime periculosus est affectus, si vero a hæmorrhoidibus suppressis & obstructis curationem admittit, illis ut plurimum vasis reseratis tollitur.

Hæmorrhoides si rite fluant in plethoricis & illis adfuetis tantum abest ut noxam sed insignem potius utilitatem afferant, & a multis fonticis affectibus præservent, e contra ubi suppressæ fuerint. Hæmorrhoides valde dolentes facile inflammationem contrahunt & nisi dissipentur ad suppurationem veniunt & in fistulam interdum degenerant, stagnantes vero successive gonogram & podagram excitant.

Trenior manuum & pedum si ab aliis morbis & a durioribus manuum laboribus dependet, nihil adeo periculosi portendit. Si in senibus observatur præteraque hæreditarium malum, non curatur.

Arthritis & ejus species morbus quidem lethalis non est, ast quando repellitur ad interiora, si non mortem tamen gravia mala inferre solet, si mitior & recens, nec firmiter articulis inhæreat, solvitur facile. Nodosa autem & hæreditaria e contra. Nec reliqui spaltici affectus nisi admodum acuti & convulsionum metum excitent, mali præfagii.

Scabies quæ senum corpora invadit & legitimo modo oppugnatur facile tollitur, nisi ferina & rebellis fuerit, hoc quoque notandum quod illa plus incommodi quam periculi secum ferat.

In-

Inflatio faciei & tumores oedematosi pedum ab infarctu humorum excrementitiorum orti ad cachexiam & hydropem viam parant præcipue si invaluerint & ulteriores progressus ad crura & abdomen fecerint. Caeterum nec deturpationes cutis uti est rugositas cutis ac ariditas aliquid fontici indicant, quod & de canitie & calvitio senum pronunciamus, alit restitutio in pristinum statum fere nunquam speranda.

CAP. IV.

Suppeditat curationem morborum senilium cum regimine.

Cum igitur in præcedentibus capitibus plerosque affectus & incommoda cum eorum causis & signis quæ senes frequenter subire necesse habeant, exposuerimus, ordinis ratio exigit remedia ipsis ut opponamus; Nam omnis opera diætæ, Chirurgiæ & Pharmaciæ subsidio navanda ut hujus vitæ molestiæ æquo animo tolerari & perferri possint, quas si non prorsus tollere queamus ad minimum eas mitigare & lenire annitiamur. Traditurus igitur harum curationem generalem ordinem reassumam in antecedentibus affectus recensitos.

Diximus supra senes apoplexia nunc sanguinea nunc serosa corripri, & ratione gradus nec non pro temperamenti & vitæ conditione in illis variare. Huic igitur malo quantumvis, ne vis morbi hominem perimat, obviam procedendum est, nec solum jam factam sed etiam quæ est in fieri & ex certis signis ab Hippocr. & aliis autoribus enumeratis colligitur oppugnare & præoccupare debemus, ut morbi vis uti dicitur in herba suffocetur. Quando nunc apoplecticus offertur, eo committendum ut naturæ vis suppressa excitetur quod variis modis fieri potest, nunc concussione, agitatione,

D

nun

nunc frictione, spiritus penetrantes admovendi uti est spiritus salis amoniaci vinosus, urinosus, apoplecticus &c. Advocanda in subsidium V. S. largior, scarificatio, adplicanda suppositoria, clysteres injiciendi, danda purgantia ut via obstructa referentur, singula pro agri & morbi conditione & necessitate. Nec revellentia sunt omittenda uti sunt cucurbitula, vesicatoria capiti & cervici imponenda, taceo sternutatoria quæ non carent suo usu in hoc affectu.

Vertigini diversi mode occurrendum prout vel idiopathica vel sympathica est, in hac ventriculus respiciendus & pro ejus gravitate, nunc cathartica, nunc aromatica, stomachica & roborantia propinanda, in illa vero spiritus animales & pro illorum habitudine cura instituenda, locumque habent quæ in variis capitis affectibus usum præstant & proficua habentur.

In melancholia senili & hypochondriaca eadem remedia sunt adhibenda, quæ alias in hoc affectu communiter commendantur, uti sunt aperientia, spiritus excitantia roborantia & antihypochondriaca. Abducendi sunt præterea hoc affectu correpti à solitudine, jucunda colloquia cum iis instituenda, & motus debiti non tam suadendi quam injungendi.

Vigilia nimia senum corrigenda sunt per blande somnum inducentia, & motum spirituum nimium refringentia, uti sunt humectantia & roborantia, externa sunt lotiones manuum & pedum, interna alimenta jusculis lacte alteratis, emulsiones ex seminibus frigidis concinnata, vini vetusti parum. Vitanda vero narcotica utpote senibus valde suspecta.

Jam in ordine sequuntur affectus oculorum & aurium qui peculiarem expetunt medelam. Quando igitur hi morbi ab abundantia humiditatum excrementitiarum ortum ducunt,

cunt, laxantia in usum sunt vocanda, qualia sunt, fol. ferri-
næ, rhabarbarina, tartareo-vitriolica, electuaria leniora; ma-
gis respiciunt hos affectus quæ tonum partium fibrosarum &
nervearum restitunt, uti sunt cephalica, nervina & roboran-
tia medicamenta in specie cinnabar. corallia, martialia, aro-
mat. herb. & rad. cephal. & varia composita ex liquidis &
solidis. Ex fonte chirurgico scarificationes, fonticuli, cucurbi-
tula, vesicatoria, setacea pro indicationum ratione adplicanda,
& pro renata acu depressio facienda, nec externa remedia
dissipandi & confortandi sine sunt negligenda, ut sunt suffi-
tus, cucuphæ, & ex oleis & unguentis confecta varia.

Gravedo, coryza, catarrhi simplices, & suffocativi,
requirunt medicamenta attenuantia, resolventia, diaphore-
tica, expectorantia, roborantia & exsiccantia, ex quibus ul-
timi promptam expetunt opem.

Tussi & asthma humido medentur incidentia, resolventia & expectoran-
tia &c. ut spiritus salis amoniaci anis. liq. C. C. succ. &c. additis paucis guttis ess-
anody. Pilul. de storac extra feb. sperm. ceti, item aquæ pectorales, rad. ari, pimp-
nell. umbellif. herb. antiscorbuticæ & illarum infusa, decocta ex herb. pector.

Quod dentium affectiones & casus attinet ita sunt comparati ut vix nisi pal-
liativam curam admittant. Vitentur itaque ea omnia quæ dentibus nocent uti sunt
nimis frigida & calida, item dulcia. Curative confert collutio frequens
oris cum decocto vini vel aquæ simplicis tepido vel per se, vel cum additis
nonnullis herbis, radicibus & gummatibus, ut rad. bistort. quinque fol. herb.
salviæ fl. ros. sic. myrrha, mastiche ad firmandos dentes & roborandas gingivas
facit.

Dyspnoea ut plurimum symptomatica quæ nunc catarrhis, asthma, &
tussi humidæ conjuncta deprehenditur, ubi conveniunt ea quæ in illis affectibus pro-
sunt tam alimenta quam medicamenta, ut sublata causa hinc & tollatur effectus.

In affectibus ventriculi conducunt sæpe evacuantia *ava non nata* pro æ-
tatum & virium ratione, hoc sine sal vitrioli Langius in Miscellaneis magnis
laudibus effert; profunt porro aromatica, confortantia & roborantia tam medica-
menta quam alimenta, imprimis insigniter juvat concoctionem læsam vinum bona
notæ, quod ideo lac senum appellatur. Pathematibus ventriculi accensetur e-
tiam diarrhoea & hienteria, si ultra euphoriam durant, debitis remediis oppugnan-
dæ, quæ vero hic proficua censentur requisitus medicus pro circumstantiarum ra-
tione invenire & suppeditare ex amplo suo penu facili negotio novit

Nephriticis incommoda senibus frequentia duplici modo tollenda, uno modo contrahitur illis preservando, quando gliscientia talia mala variis medicamentis lenientibus, diureticis præoccupantur, altero vero curandi scopo iis obviam proceditur clysteribus, balneis emollientibus, quibus lubricæ reddantur viæ. Maxime vero cavendum ne quiescentem calculum moveamus vel protrudamus, quippe observationum scriptores meminerint, quod per aliquot annos absque vitæ periculo in cavitatibus renum subsisterit, modo obstructio non perfecta adfit, & alteruter renum tantum liber maneat ad libere permeandam urinam. Ideo cura suscipienda est a lenientibus & paregoricis & angupejus fugienda pellentia, dein ad juvantia interna & externa procedendum uti jam innuimus ut resolvetur calculus & ad exclusionem demum disponatur, si possibile.

Stranguriæ senum quando mædèri volumus ante omnia videndum num malum ab affecta vesica, an vero ab affluxu materiæ acris pendeat, tunc ea remedia querenda quæ hujusmodi vitia corrigere, eorumque causas removere possunt. Debilitati hujus visceris roborantibus occurrendum, calida & in hoc affectu ex effatu Hippocr. aph. 22. l. 11. ultimis verbis, naturæ amica sunt.

Incontinentiam urinæ, si malum non diu duraverit, nec paralysis sphincteris adfit, adstringentia & nervina anodynis mixta, quibus fibræ roborantur & ipsarum tonus restituitur, levant & tollunt, alias vero immedicabile fere. Inunctiones ex oleis nervinis &c. debent principio nervorum in lumbis & ossi sacro adplicari. Mictui eruento pro causarum varietate varia adhibenda remedia, si ab hæmorrhoidum obstructio & illæ referandæ vel simplici aperture illarum, vel ventilatione sanguinis artificiali. Si a calculorum proventu, vel vesicæ vulneratione, traumatica & anodyna roborantibus mixta propinanda, acrimonia temperanda, retundendus impetus & ebullitio infringenda.

Hæmorrhoides rite fluentes & stata tempora servantes, nullo modo perturbandæ, & omnia illa vitanda, quæ illarum fluxum impedire & sistere valent. Subsistentes vero quovis modo in ordinem ducendæ ubi V. S. egregium remedium, nec omittenda quæ fluxilitatem sanguini restituunt, uti sunt lentier evacuantia, diaphoretica & conveniens motus. Tumentes hæmorrhoides discutendæ & demulcendæ paregoricis & appropriatis.

In tremore manuum & pedum calefacientia & roborantia tam interne quam externe conducunt, ubi usus thermarum & balneorum, nec non decoctum salviæ cum aqua & vino laudatur. Si vitio ætatis contingit & superfluitates excrementitiæ ad extrema ablegantur, & ob defectum caloris non dissipari possunt, laboriosum motum hic excitant. Si a crapula & animi affectibus sponte cessat.

Arthritidi ejusque speciebus podagræ, chiragræ nec non malo ischiatico quæ affectus ex congestionibus & stagnatione sanguinis circa hæc loca obtingunt, variis modis occurrere potest, si viridi senectuti accidit ventilationes sanguinis artificiales, vel naturalis per hæmorrhoides in adfuetis magnum leyamen adferunt & fundamentum totius curationis sunt, imprimis si justo tempore & loco instituantur. Hirudines si ad manus & ægri non avertentur adplicentur vas sedalibus, dein lenia purgantia, diur.

diuretica &c. præservandi sed curandi scopo conveniunt, nonnunquam & illa sola, omnibus reliquis irritis & frustraneis in usum vocatis, profuisse visa sunt.

Post hæcæ universalia & heroica, & topica in affectis partibus adhibenda sunt, interdum in principio antequam malum vires sumplerit & radices egerit, revelendi sine non in utilia deprehensa fuere, aut magna cum prudentia sunt adhibenda. Nec naturæ solum negotium curationis relinquendum & stoica patientia ægris imperanda, quamvis & hæc in rebelli & diu insistente malo maxime necessaria foret. Et reliqui spastici affectus qui metum convulsionum excitare solent, oppugnandi sunt, tum universalibus, tum nervinis & paregoricis internis & externis.

Nec tumores oedematosi & inflatores turgescentiæ in capite & reliquis corporis partibus cum gravia mala, ut supra jam innuimus minitari solent, parvi habenda, sed tum evacuatoriis pro vitium & ætatis indigentia, tum stomachicis, roborantibus, & appropriatis remediis quam primum contraire oportet.

Cam & Scabiei frequenter in senibus coorientis mentionem fecimus, Hippocrates meminit stimulantium prurituum totius corporis sub quibus absque dubio huncce affectum quoque comprehendit, & huic alias consuetis medicamentis purgantibus, sanguinem & serum impurum corrigentibus & renovantibus satis notis internis & externis obviam procedendum est, ut hic specialius quid annotare non occurrat.

Cum inscriptio hujus capitis & diætam senum promittat, paucis itaque vel tribus tantum verbis eam addere non supersedebimus, quandoquidem & non naturalium rerum regimen servandum & administrandum quippe ad sanitatem conservandam insigniter conducit.

Aeris usum maximum esse in procuranda fluxilitate sanguinis, in promovenda transpiratione insensibili & Spirituum vigore conservando ob ipsius salis nitrosi abundantiam constat. Quod aer calidus & temperatus ad sanitatem conferat notum est, si vero nimis calidus vel frigidus fuerit, quomodo non solum corpus sanum afficere & varie alterare & ægrum reddere solet, & jam ægro plus damni afferre possit, ut hinc unusquisque hujus rationem habere debeat, observationes quotidianæ loquuntur.

Inter res non naturales non ultimum locum habent alimenta quorum ægræ ac vegetæ rationem habere necesse habent, nisi varia mala sibi excitare, sed evitare velint, scire enim debent ipsorum constitutionem & quæ ventriculus ferre & digerere possit, (& quid circa quantitatem & modum assumendi observandum) quamvis consuetudo interdum contraria permittat uti Hippoc. aph. 38. l. II. innuit, dicendo: Cibus & potus paulo deterior suavior tamen, melioribus quidem sed insuavioribus est anteponendus. Commendandum igitur moderamen in cibo & potu, & a deteriori cibo modo illi adfuerit fuerint, & non adeo evidens damnum in se perceperint, non adeo sunt prohibendi.

Absonum cuidam videretur senibus ætate & laboribus confectis motum & non potius quietem commendare velle; sed existimamus maximopere illis & ipsorum ætati convenientem & aduetum motum non modo suadendum sed imperandum

dum esse, quippe illo circuitus humorum melius promovetur & ad fluxilitatem aptantur, sed & ad secretionem & excretionem præstandas necessarius est, ideo quies, desidia & abstinentia a motu & laboribus prorsus ipsis dissuadenda. Corroborat nostram thesin. Hippocr. aph. 49. l. ii. dicendo: Qui adfuetis indulgent laboribus, quamvis infirmi fuerint aut senes, tamen adfuetis validis atque juvenibus, facilius ferunt.

Quas turbas passiones animi in corpore sano & ægro excitent, quotidiana docet experientia, ut illas quovis modo senes vitare debeant, nam rarissime boni quid inde sperandum.

Quod somnum & vigiliis concernit, si à naturali ordine recedant, noxam insignem ætati senili adportant, nam secundum illud tritum: quod caret altera re, quæ durabile non est. De somno monent auctores quod senibus meridians, cum noctu parum dormiant, conducatur, & si ille fiat sedendo, non jacendo, nam illo modo digestio & concoctio melius fieri posse autumant.

Quæ circa excernenda & retinenda observanda non minoris sunt momenti. O. igitur cura dirigenda ut justus & legitimus successus secretionum & excretionum conservetur, si in omni ætate ille necessarius, maxime in senili requiritur, quum in ea alacritas & vigor decrevit & natura non tam prompte, & sponte sed cardius hos motus suscipit & exequitur, ideo adjuvanda in opere quovis modo. Quid incommodi non affert. insensibilis transpiratio impedita vel suppressa? cum contra si bono successu gaudeat ad sanitatis conservationem plurimum faciat. Exonerationes alvinæ ob eandem rationem si legitimo modo procedant ad præcavenda multa mala, quæ easdem suppressas sequi solent, utiles, si v. iusto frequentiores naturæ vires destruunt, ideo in ordinem reducendæ.

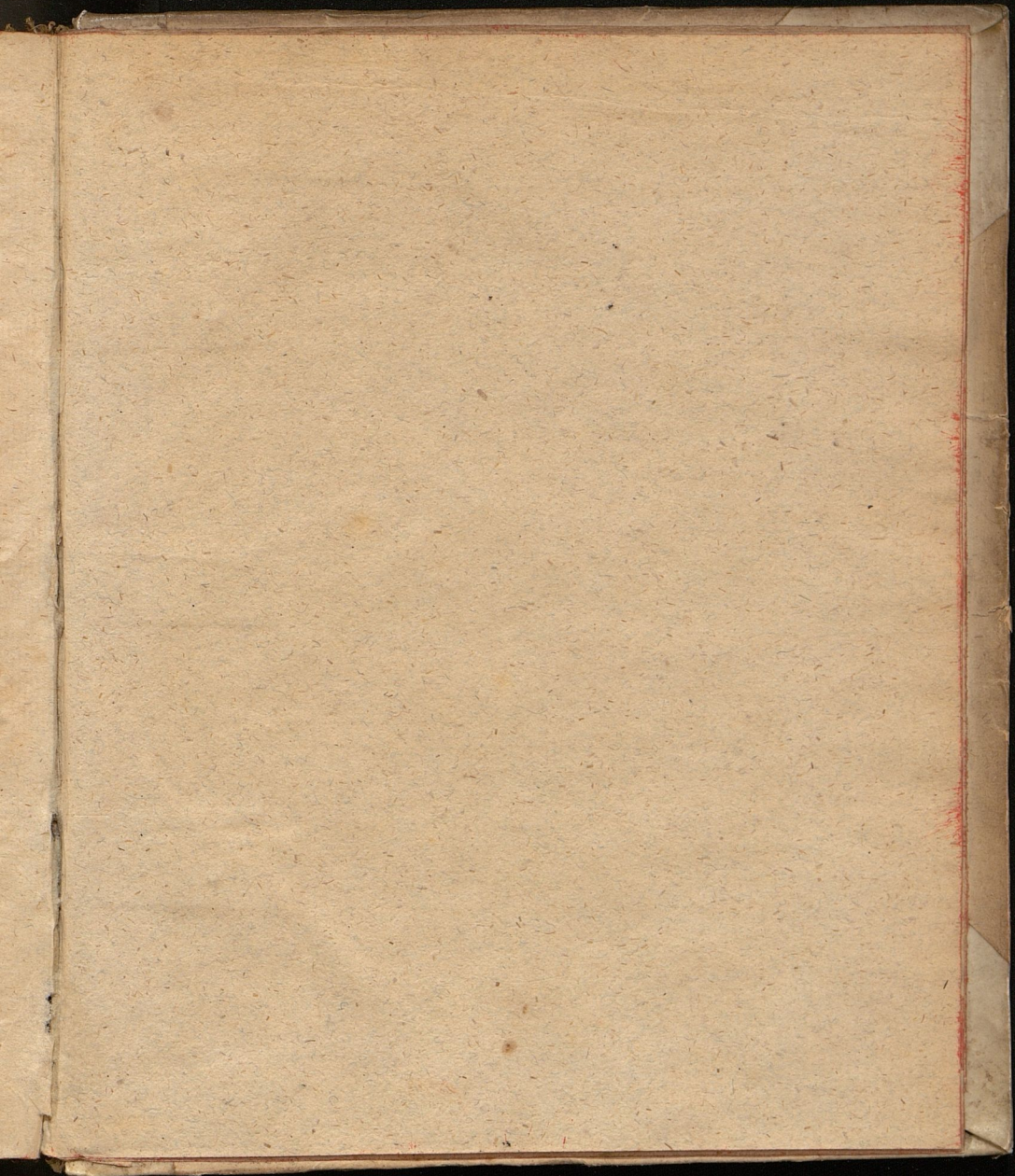
Evacuaciones artificiales sanguinis in subjectis plethoricis, iisdemque adfuetis nullo modo omittendæ, cum & his in spontaneis huiusmodi excretionibus paululum expeditius procedentibus sublevantur & adjuvantur. dein medicamenta talibus temperamentis adplicata meliorem successum & effectum nanciscuntur. Ex adverso ubi tales ventilationes artificiales contemptim habentur vel ut inutiles rejiciuntur, & subordinatio optimorum medicamentorum sæpe frustranea observatur.

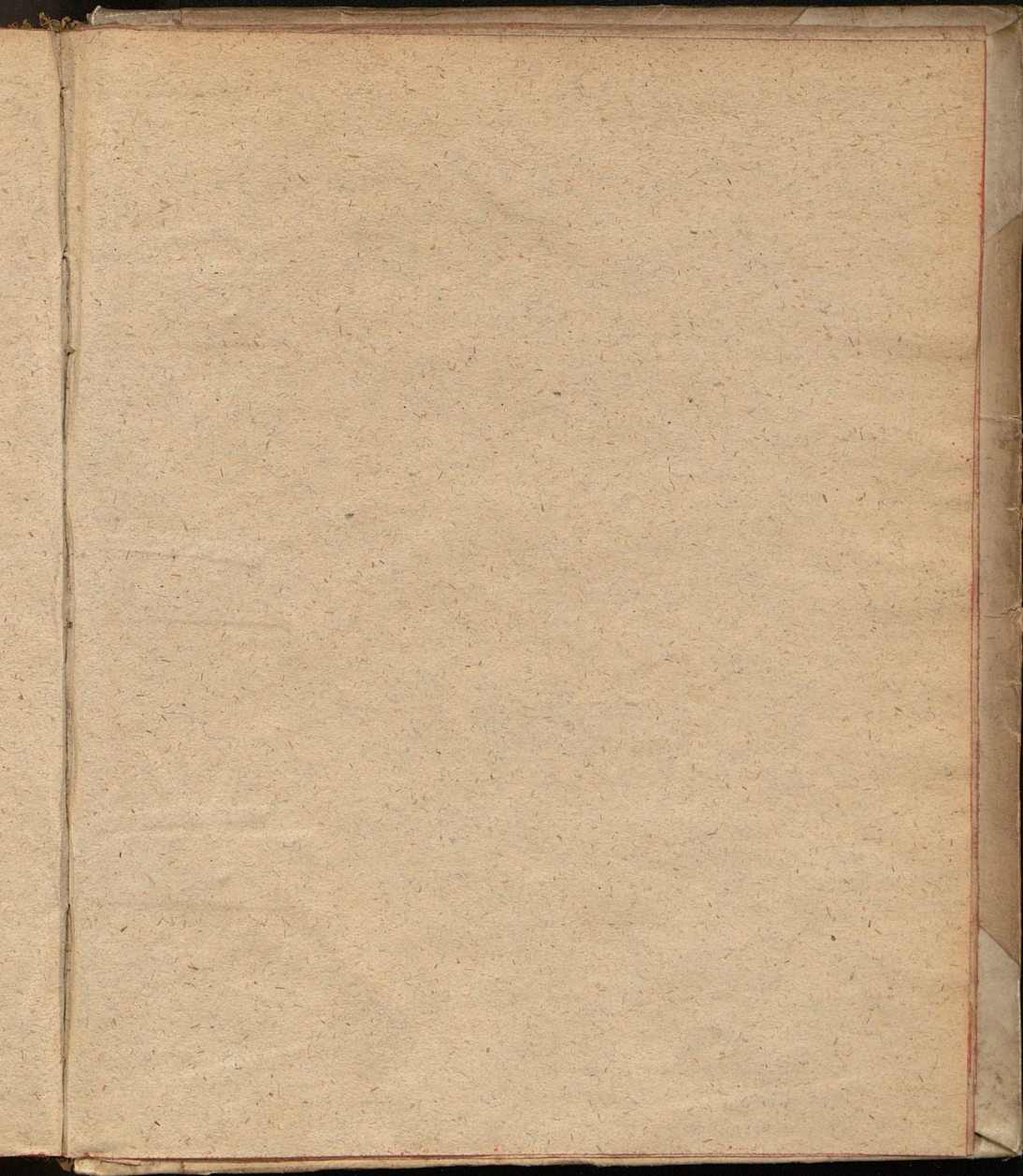
Nec excretio urinæ & per hanc viam spontanea exoneratio serosarum partium insuper habenda sed idoneis medicamentis & consiliis convenientibus promovenda.

Hæc sunt quæ circa res non naturales senes scire debent, quod vero regimen in singulis morbis tenere & observare opus habeant, vel ipsis sana ratio, vel experientia & consilium prudentis medici suppeditabunt, plura quæ ad diætam senum spectant habet Benedictus Bacquere in tractatu, Senum Medicus inscripto, qui videri potest.

Et hæc circa rerum non naturalium usum & abusum in genere dicta pro nostro scopo sufficiant, quibus & nostro labori felicem imponimus

F I N E M.

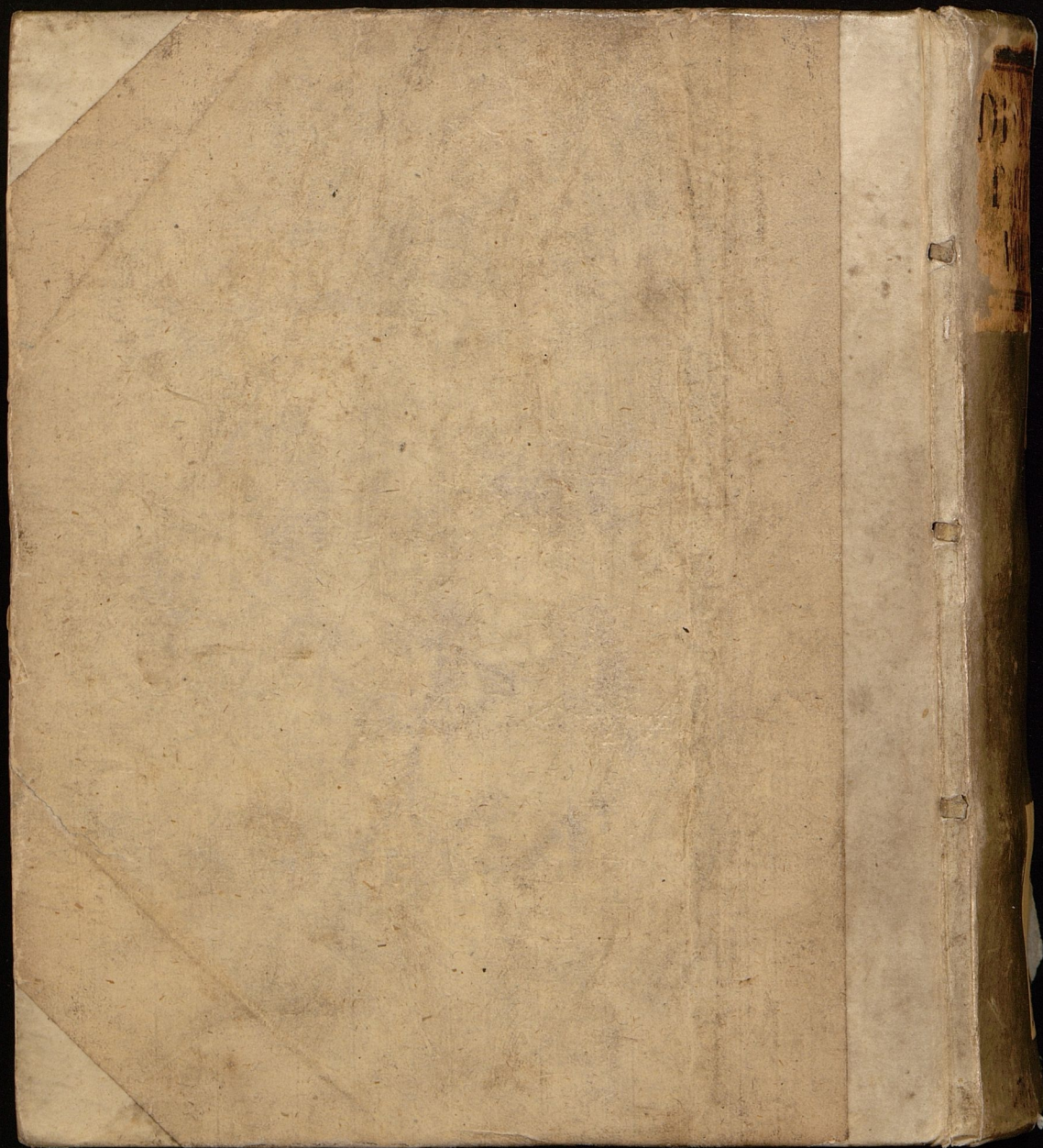

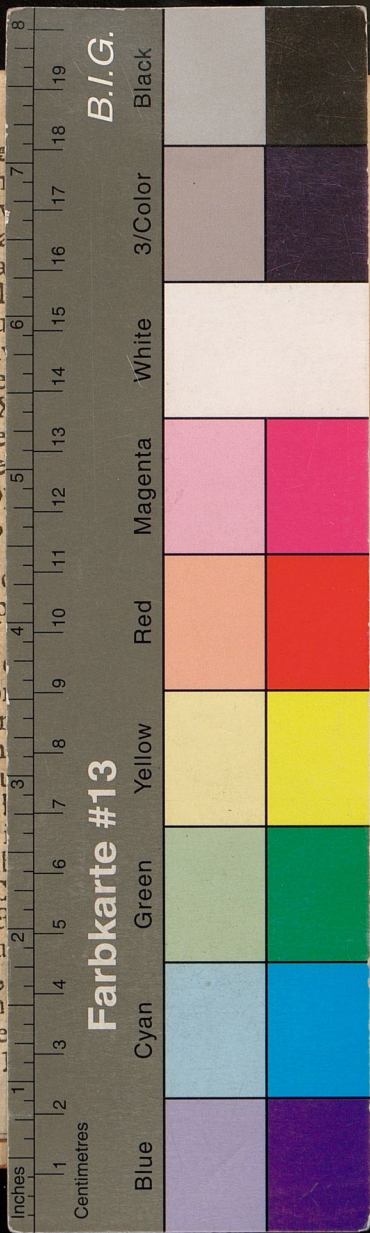
01 A 6605

ULB Halle 3
003 092 054

V 3 17
KD 12

45.

Q. D. P. V.
DISSERTATIO MEDICA
EXHIBENS

VALETVDINA- RIVM SENVM

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO
GVILIELMO HENRICO,

DVCE SAXONIE, JVLIIACI, CLIVIE, MONTIVM,
ANGARIE, WESTPHALIE, ET RELIQA,

*Illustris ac gratiosæ Facultatis
Medicæ consensu*

IN CELEBERRIMA SALANA

PRAESES

CHRISTIAN. FRIDER. Schelhaß,

MEDICINAE DOCTOR ET PRACTICVS IENENSIS

RESPONDENTE

IOANNE ANDREA SCHMIDIO,

HELMSTADIENSE.

Publicæ Philiatorum disquisitioni subicit;

Ad Diem V. Marti. MDCCXVIII.

IN AVDITORIO MEDICO *Horis consuetis.*

JENÆ, TYPIS MVLLERIANIS.

